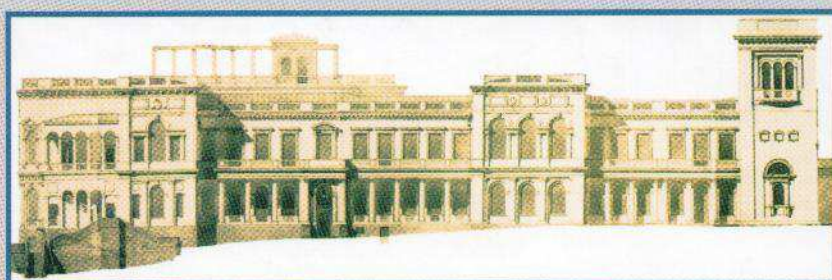

**Международный
Крымский педагогический конгресс
«Инновации в образовании»**

Материалы конгресса

**г. Ялта
27-29 сентября 2010 г.**

<i>Д. Д. Біда.</i> Формування пізнавально-інформаційних умінь учнів засобами освітніх природничих проектів	160
<i>Н. А. Бельская.</i> Способность к оценке как интегральный параметр в структуре одаренности.	166
<i>Л. А. Марцева.</i> Система компетентнісно-орієнтованої підготовки молодших спеціалістів у коледжі	174
<i>В. Г. Матвієнко.</i> Допрофільна економічна освіта в сучасній старшій школі	178
<i>В. У. Кузьменко.</i> Технологія розвитку індивідуальності обдарованої дитини дошкільного віку	181
<i>І. А. Наумчук.</i> Підготовка керівників позашкільних навчальних закладів до здійснення інновацій	187
<i>О. М. Олексюк.</i> Компетентнісна мистецька освіта: пошук інноваційної моделі. . . .	191
<i>Н. В. Баландина, Н. Р. Якубова.</i> «Школа поддержки подростка» – центр гармонического развития, социальной адаптации и защиты личности	195
<i>Н. В. Гузій.</i> Педагогічний професіоналізм вчителя-вихователя як запорука розвитку інноваційних процесів в освіті	200
<i>М. Ю. Мельник.</i> Особливості мотивації професійного вибору обдарованих старшокласників	206
<i>Л. А. Павленко.</i> Інноваційні підходи до розвитку творчого потенціалу вчителя. . . .	211
<i>С. Г. Мойсєєва.</i> Підвищення кваліфікації вчителя і вимоги Болонської системи . .	214
<i>Л. Л. Зубовская, В. Ю. Шувурь, А. С. Якубов.</i> Формирование асертивности школьников в условиях специализированного учебно-воспитательного комплекса «Сад-школа» № 6.	220
<i>О. Є. Стрижжак, Ю. Г. Ковбасюк, Н. Б. Соколовська.</i> Засоби доступу до сучасних знань як системна складова процесу підтримки розвитку обдарованої особистості . .	224
<i>И. И. Довгопол.</i> Педагогическое проектирование как инновационная образовательная деятельность	230
<i>О. Н. Скребец, Т. И. Смирнова.</i> Инновационный характер функционирования и управления в экспериментальном учебном заведении №31.	237

Компетентнісна мистецька освіта: пошук інноваційної моделі

Олексюк О.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичної освіти Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

Анотація. У статті обґрунтовується важливість впровадження компетентнісного підходу у вищій мистецькій освіті. Розкриваються інноваційні можливості компетентнісного підходу у формуванні неklasичної моделі мистецької освіти. Визначається сутність ключових компетентностей студентів мистецьких навчальних закладів.

Ключові слова: компетентнісна мистецька освіта, інноваційна модель, функції компетентнісного підходу, культурні цінності.

Процес модернізації вищої мистецької освіти визначається передусім необхідністю впровадження компетентнісного підходу. Це передбачає необхідність розроблення інновацій, спрямованих на трансформацію основоположної гуманітарної мети – формування особистості як носія соціокультурних цінностей суспільства. Освіта стає універсальною компонентою центральної зони культури, функціонально відповідальною за підготовку до життя. Відтак, будь-які інновації компетентнісної мистецької освіти обумовлені пріоритетами суспільства і типами наукової раціональності.

У сучасних вітчизняних і зарубіжних педагогічних дослідженнях обговорюються проблеми інноваційного потенціалу компетентнісного підходу у вищій школі (В.Андрущенко, О.Зіневич, В.Луговий, А.Карпов, І.Надольний, М.Степко та ін.). Так, зокрема, в концепції О.Зіневич зроблені висновки щодо філософських дискурсів, за допомогою яких можлива реалізація інноваційного потенціалу компетентнісного підходу у вищій школі. Постмодерністський дискурс, на думку автора, дає змогу конструювати концепт множинної суб'єктивності, зміст якої містить тезу про постійний процес становлення суб'єктивації. Існують різні варіанти цього концепту, але всі вони містять у собі сформульоване Фуко положення: способи суб'єктивації і форми суб'єктивності мають різні культурні аспекти. Компетентність як екзистенційна властивість людини є продуктом багатьох процесів, у тому числі її власної життєтворчої

активності, саморозвитку в різнобічному і креативному середовищі сучасного вищого навчального закладу [2].

Обговорюючи проблему впровадження компетентнісного підходу в загальноосвітніх закладах, вчені (Н.Бібік, А.Вербицький, О.Єрмакова, Е.Зеєр, В.Краєвський, В.Кремень, В. Луговий, О.Савченко, А.Хуторской та ін.) дійшли висновку, що послідовна всезагальна модернізація освіти, її реформування на компетентнісній основі означатиме реальний підхід до нової освітньої парадигми, оскільки це вимагає істотних змін у всіх ланках педагогічної системи, а саме: «у цінностях, цілях і результатах навчання й виховання, у змісті освіти, в педагогічній діяльності вчителя, у навчально-пізнавальній діяльності учнів, у технологічному забезпеченні освітнього процесу тощо» [1, с. 12]. При цьому вони справедливо зауважують, що саме поняття «компетентнісна освіта» часто сприймається багатьма вчителями-практиками лише як чергова директива з формальної зміни основної мети: замість «всебічно й гармонійно розвиненої особистості» – «ключові компетенції / компетентності» (1, с. 13). Не можна не погодитися з думкою відомих учених (зокрема, А.Вербицького, О.Єрмакової) щодо основної причини негативних моментів у процесі впровадження компетентнісного підходу. Це насамперед відсутність визнаної науковим і педагогічним співтовариством психолого-педагогічної теорії, понятійний апарат і принципи якої дали б змогу встановлювати єдину наукову мову професійного спілкування для всіх, хто зайнятий у сфері інновацій, і вибудовувати продуктивну траєкторію руху шкільної освіти по шляху науково обґрунтованої змістовної, а не формально-організаційної реалізації ідей компетентнісного підходу.

У цьому контексті слід звернути увагу на те, що перед освітніми закладами сьогодні поставлено завдання стосовно формування особистості, яка має цілісне світорозуміння. Крім того, нині треба дбати про такий розвиток особистості учня, який дасть йому можливість у подальшому випереджувати існуючу в затребуваність знань завдяки власній пізнавальній

активності, умінню поєднувати загальні знання з оволодінням конкретних дисциплін. Ключем до неперервної освіти, її основою стає загальний культурний рівень особистості.

З цього приводу автори (зокрема, В.Краєвський, А.Хуторской) зазначають, що «компетентнісний зміст освіти проходить насрізною лінією через усі навчальні предмети, набуваючи кожного разу реалістичного, діяльнісного, особистісно значущого втілення у відповідному матеріалі. Внаслідок цього вдається об'єднати навчальні предмети в єдиний цілісний зміст...» [3, с. 146]. Вчені наголошують, що побудова цілісної педагогічної концепції змісту освіти передбачає єдність соціальної сутності, педагогічної приналежності змісту освіти і системно-діяльнісного способу аналізу всіх явищ, що стосуються змісту освіти. Це дає змогу висунути гіпотезу про перспективність і продуктивність взаємозв'язку освіти і культури, їхньої ізоморфної тотожності як концептуальної основи компетентнісної освіти.

Мета цієї статті – розкрити інноваційні можливості компетентнісного підходу у формуванні неklasичної моделі мистецької освіти.

Необхідність реалізації компетентнісного підходу у вищій мистецькій освіті зумовлюється радикальними змінами, що відбуваються в сферах духовного виробництва і в професійних структурах. Аналіз основних тенденцій розвитку вищої мистецької освіти в Україні свідчить про те, що в сучасних умовах активізується процес пошуку нових стратегій та інноваційних технологій. Однак при цьому важливо, щоб в умовах модернізації вищої мистецької освіти вдалося підготувати фахівця широкої професійної компетентності. Остання включає не лише кваліфікацію, визначену системою набутих знань, умінь і навичок, а й базові особистості якості, а також універсальні вміння й здібності, які характеризуються ширшою сферою застосування і визначаються як ключові.

Компетентнісний підхід у вищій мистецькій освіті передбачає особливу організацію освітнього процесу навчального закладу. Якщо кваліфікаційний підхід спрямований на формування у випускника системи знань, умінь і

навичок, що забезпечують види професійної діяльності в стабільних умовах, то реалізація компетентнісного підходу сприяє формуванню готовності до більш ефективного розв'язання професійних, соціальних, особистісних проблем, до управління гнучкими, міждисциплінарними проектами. Кваліфікація доповнюється ціннісно-смысловими, морально-вольовими, поведінковими характеристиками випускника і перетворюється в компетентність – універсальні знання і досвід, що дають змогу реалізувати широке коло повноважень (О. Жук, В.Сластьонін, Равен Дж. Та ін.).

У цьому контексті можна виділити такі функції компетентнісного підходу у вищій мистецькій освіті: діяльнісна (конструювання змісту освіти діяльнісного типу); виховна (формування культури професійно-особистісного спілкування і організаторського досвіду) та діагностична (розробка діагностики рівнів сформованості у випускників компетентностей). Діагностичність передбачає виявлення ступеня сформованості ключових компетентностей студентів через певний критеріальний апарат.

Ключові компетентності розглядаються як основний освітній результат, як інтегративні знання, вміння, здібності, необхідні для продуктивної діяльності в різних професійних середовищах. До ключових компетентностей випускника мистецького вищого навчального закладу відносяться універсальні для його соціальної адаптації та розвитку духовного потенціалу компетентності. Враховуючи різні підходи до класифікації ключових компетентностей (В.Веденський, Е.Зєєр, І.Зимня, А.Маркова, О.Овчарук, В.Сластьонін, А.Хуторський та ін.), ми визначили їхній перелік у майбутнього педагога-музиканта, а саме: ціннісно-смыслова, загальнокультурна, комунікативна, навчально-пізнавальна, особистісного самовдосконалення. Ключові освітні компетентності конкретизуються на рівні загально предметних і предметних компетентностей студентів.

Останніми роками у зв'язку із змінами картини світу змінюється погляд на людину, її формування й розвиток. Сьогодні можна стверджувати, що реалізація вищого «Я» людини можлива лише через пізнання нею своєї

внутрішньої природи. Дедалі більш поширеними стають ідеї, що стосуються саморозвитку особистості, її духовного потенціалу і здатності до творчої реалізації. Фокус пізнання зміщується із соціальних структур на людську індивідуальність, на суб'єктність. Суспільство стрімко рухається до антропоцентризму, а цей принцип зміг увійти в сучасну педагогіку лише тому, що він відображує глибокі зміни в соціальній реальності.

Компетентнісний підхід, впроваджуючись в освітній процес вищої школи, сприяє переходу до неklasичної моделі, що ґрунтується на новому типі постнеklasичної раціональності. Знання в змісті освітнього процесу – це знання, співвіднесені не лише з особливостями засобів освітньої діяльності, а й із зовнішніми ціннісно-смысловими структурами, що пов'язують внутрішні цілі із зовнішніми культурними цінностями і нормами. Духовне «Я» суб'єкта співвідноситься із загальнокультурним потенціалом – базовими соціокультурними цінностями. Від ступеня сформованості ціннісного ядра особистості залежить те, чим насправді стануть сформовані компетентності студента. Ми поділяємо думку В. Лугового про те, що як і правильна система знань, запропонована та освоєна, сприяє життєвій успішності людини, підвищуючи її адаптивність до пізнаного і прогнозованого світу, так і доцільна система цінностей, у разі її прищеплення – сприйняття, призводить до успіху через доцільну людську орієнтацію і мобілізацію. Емоційно-почуттєва (ціннісна) пріоритетність у царині об'єктів, не менш важлива ніж абстрактне осмислення (розуміння) об'єктивного світу [4].

Рушійними силами освіти як культурного процесу є особистісні смисли, які набуває кожен студент самостійно. Ефективна взаємодія культурного і соціального потребує інтегративного освітнього середовища. У ньому мають створюватися належні умови для прилучення до загальнолюдських цінностей, а також для підготовки до життя в полікультурному світі. При організації педагогічного процесу слід спиратися на розвиток освітніх компетенцій студентів. Вони є інтегральними характеристиками якості підготовки студентів і водночас базовою складовою таких утворень як індивідуальна

творчість, майстерність, мистецтво тощо. Освітні компетенції як здатність суб'єкта цілеспрямовано застосовувати сформовані знання та вміння в конкретній ситуації в екзистенціальному плані є опорними механізмами розвитку особистості. У загальному вигляді компетенції – це «знання в дії», які на відміну від ширшого поняття «компетентність» застосовуються для конкретного позначення освітнього результату, вираженого в реальному оволодінні студентом засобами діяльності. Ми дотримуємося думки про те, що компетенція поєднує в собі особистісне і діяльнісне.

У процесі організації педагогічного процесу в мистецьких вищих навчальних закладах необхідно спиратися на розвиток освітніх компетенцій, що по суті є інтегральними характеристиками якості підготовки студента. Освітні компетенції в екзистенціальному плані є опорними механізмами розвитку загальнокультурної компетентності особистості. Виходячи з цілей професійної підготовки студентів мистецьких вищих навчальних закладів, можна виділити такі сфери компетенцій: емоційно-ціннісна, когнітивно-пізнавальна, діяльнісно-творча.

Когнітивно-пізнавальні компетенції полягають у володінні узагальненими способами пізнавальних дій, культурою мислення, в умінні самостійно здобувати культурологічні знання, працювати з інформацією, зокрема і з використанням сучасних інформаційних технологій. Емоційно-ціннісні компетенції включають досвід освоєння джерел культурно-естетичної інформації, збереження і поширення культурних цінностей, здатність до визначення інтересів у різних галузях мистецтв. Діяльнісно-творчі компетенції передбачають творче ставлення до дійсності, розвинену уяву, вміння критично переосмислювати свій досвід, здатність до креативної діяльності.

Можливість формування освітніх компетенцій забезпечується засобами організації особистісно-розвивального середовища. Моделювання його пропонується здійснювати через розгортання трьох напрямів діяльності: 1) посилення загальнокультурної спрямованості змісту освіти; 2) культивування

суб'єкт-суб'єктних відносин у навчальному процесі; 3) інтенсифікація самостійної роботи студентів.

Ефективність компетентностей студентів значною мірою залежить від визначення їхньої рівневої характеристики. Отже, важливо враховувати поширене в педагогічній науці уявлення про рівень як про ступінь, величину розвитку явищ та факт диференціювання за групами. Рівень сформованості того чи іншого утворення встановлюють (згідно з визначеними критеріями) як умовну міру, що дає змогу збагнути явище і на цій підставі дати йому оцінку. Для побудови критеріального апарату обирають шлях застосування від загальних до часткових критеріїв, що ґрунтуються на змісті компонентної структури ключових компетентностей студентів.

Розробка методики діагностування ключових компетентностей студентів, передбачає використання висновків щодо досліджуваних проблем з естетичного виховання (В.Бутенко, Л.Коваль, Г.Падалка, Г.Шевченко, А.Щербо та ін.); музичного сприйняття (Т.Гризоглазова, Р.Хлебик та ін.). Розглядається питання про те, які з конкретних діагностичних методик, що застосовуються в психології та педагогіці для вивчення окремих ключових компетентностей можуть бути використані при діагностиці рівнів сформованості кожної з них.

Результати дослідження загальнокультурної компетентності у сфері мистецької освіти свідчать про те, що орієнтація на діагностику індивідуально-психологічних особливостей студентів із використанням проєктивних методів дає змогу реалізувати особистісно-орієнтований підхід до їхньої підготовки. Водночас варто зазначити, що досі у педагогічній науці і практиці ще не склалось однозначне розуміння проєктивної техніки. Відсутність зарубіжних і недостатня розробленість вітчизняних досліджень свідчать про те, що ми перебуваємо на початковому етапі розв'язання цієї важливої проблеми. Насамперед слід обґрунтувати погляд на проблему включення особистості в духовно-світоглядну цілісність, що визначає результативність процесу модернізації професійної підготовки фахівців у системі мистецької освіти.

Література:

1. А.А.Вербицкий, О.Б. Ермакова. Школа контекстного обучения как модель реализации компетентностного подхода в общем образовании // Педагогика. – 2009. – №2.– С. 12-18.
2. Зіневич О.В. Инновационный потенциал компетентностного подхода: от классической к неклассической модели образования // Философия образования. – 2009. - № 3. – С.157-165.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: К.І.С, 2004. – 112 с.
4. Луговий В.І. Ціннісні компетентності – невід’ємна складова підготовки фахівців з вищою освітою в умовах євроінтеграції / Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти в Україні, Європі та світі. - Том 1.– К.: Вид-во «Гнозис», 2009. – С. 393-401.

Олексюк О.М.

Компетентностное художественное образование: поиск инновационной модели.

Аннотация. В статье обосновывается важность внедрения компетентностного подхода в высшем художественном образовании. Раскрываются инновационные возможности компетентностного подхода в формировании неклассической модели художественного образования. Определяется сущность ключевых компетентностей студентов художественных учебных заведений.

Ключевые слова: компетентностное художественное образование, инновационная модель, функции компетентностного подхода, культурные ценности.

Olga Oleksyuk

Competence based art education: the search for innovative models.

Annotation. In the article the importance of implementing the competence approach in higher art education. Uncover innovative features competence approach in forming non-classic model of art education. The essence of key competencies students of art schools.

Key words: competence art education, innovative model features the competence approach, cultural values.